

HET
NE- EN BILA-STROOMGEBIED

OP HET EILAND

SUMATRA

(Studiën over Batahs en Batahsche landen)

DOOR

J. B. NEUMANN

Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur.

Tydschr. Ned. Aardryksk. Genootschap

serie 2, vol. 2, no. 2 (1885)

pp-1-133.

weder in de buurt. Dikwijls worden ook kudden aangetroffen, geheel bestaande uit wijfjes met hare jongen. De mannetjes olifanten schijnen zich alleen in den paartijd bij de kudden te voegen. Groote kudden houden zich op in de bosschen tusschen de Baroemoen en de Sosa.

In aantal overtreffen zij de kudden, die zich ophouden in Kota Pinau, Bila, Si Moendol en Si Langge. Zij komen echter dikwijls op de vlakke van Padang Bolak en Oeloe Baroemoen om eene zekere grassoort — *bornoeng* — te zoeken, waarvan zij veel houden. Zij zijn bovendien verzot op suikerriet en palmiet, die zij zeker zijn daar te vinden. In de hoogere gedeelte van het gebergte komt de olifant thans niet meer voor. Toch dateert zijne verwijdering van daar nog niet van langen tijd. Zoowel op de vlakke landen als op de hoogste en ontoegankelijke gebergten weet de rhinoceros — *badak* — zijn weg te banen. Men vindt den eenhoornigen en den dubbelhoornigen rhinoceros. Ook op deze diersoort werd jacht gemaakt om den neushoorn (*soemboe badak*) te verkrijgen. Was de uitvoer van dit artikel in vroeger tijd nog al belangrijk, nu is deze handelsbron tamelijk wel opgedroogd, vooreerst omdat het neushoorn weinig meer wordt aangetroffen, verder omdat de bejaagden zich weinig meer met jagen ophoudt.

Aan wilde varkens — *babi* — en zwijnen — *aizi* — ontbreken niet. Toen de Batahs zich meenden te moeten schamen voor het jagen hunner vaderen en zich aangetrokken gevoelden tot den naam „malak", was hun eerste werk de varkens, die zij onderhielden, de bosschen te jagen. Deze zijn de stambouders geworden van de duizende varkens die zich in dit stroomgebied bevinden. Zij zouden verwilderde varkens moeten genoemd worden, maar hun uiterlijk is reeds zoo veranderd, dat zij nog slechts in algemeene trekken op de huisvarkens gelijken. Zij zijn ruwer behaard geworden; de rug heeft een scherpen kam, voorzien van lange haren, die bijna als manen afhangen. De snijtanden zijn ontwikkeld, zeker een gevolg van den staat van verwildering, waarin zij verkeerden.

Is het gebied rijk aan zoogdieren, niet minder is het dit aan vogels. Doch niet als bij genen kan ik bij dezen een wegwijzer zijn in het gebied van exemplaren. De Batah, anders zoo nauwkeurig in het onderscheiden van planten en van de kleine verschillen in de natuurwereld, hetgeen de vele namen die hij voor de verschillende plantenvormen bezigt, bewijzen blijken, verwacht zeer dikwijls de namen van dieren, vooral wanneer hij deze slechts zelden ziet. Met de grootere dieren is dit minder het geval, schoon ook hierin wel eens verwarring heerscht, die echter nooit zoo

als bij de nomenclatuur der vogels. Niet zelden worden aan twee en drie exemplaren van geheel verschillend karakter dezelfde namen gegeven. De naam der vogels is dit reeds zeer opmerkelijk, maar meer nog bij de visschen en insecten. Wordt bij de vogels nog wel eens een algemeene naam ter aanduiding van overeenkomstige soorten gegeven, bij de visschen en landbewerkte dieren kent men er geen.

Zoo kent men de roofvogels onder den algemeenen naam van *halih*, onderscheidt men ze in: *halih si lali*, *h. bangar*, *h. haphap*, *h. si*, *h. k.*, *h. taboera hoeti*, waaronder men den vischarend, den hoenderdief, den sperwer en den uil verstaat. De hoenderdief heet ook *olang* in het plaatselijk *alang* of *lang* (*Haliaetus indus*). De uil draagt ook den naam van *boroe ni boelan* en *boroe borngin*, terwijl andere soorten van uilen komen onder de namen *palinge* en *loengkoepa*. *Oempumal* is nog een naam voor den sperwer.

De vogels zijn bekend als *toek toek korot* en *atoeldik*, zooals op de vlakke van Padang Bolak veel gevonden worden. Ook de bovengenoemde vogels zijn daar rijkelijk vertegenwoordigd.

De lichtenaveligen (*Leviostres*) behooren *hutoehoe nooi*, *si tasjoel* en *mulg*) en de neushoornvogels. Van deze laatsten zijn mij 4 soorten bekend geworden. Twee daarvan komen in de benedenlanden voor, terwijl alle 4 soorten in de bovenlanden gevonden worden. De eerste is de welbekende *onggang*, die door het geheele gebied zwerft. Deze dieren bewonen het liefst boschrijke streken. Zij leven in paren en bij troepen van meer dan 2 paar. Zij zijn aan hun gekras duidelijk herkenbaar, en uit den klanken die hun inlandsche naam aanwijzen. Op den langen eenigszins gebogen snavel dragen zij een hoornuitwas, dat ongeveer de helft daarvan beslaat. Deze hoorn is wit en oranjerood gekleurd, bij sommigen geheel hol, bij anderen gedeeltelijk gevuld. Hunne vlucht is door het kraken steeds duidelijk herkenbaar.

De tweede soort is *ngèk-ngèk*, zeer op de bovengenoemde gelijkend, die den staart en de vleugels echter meer wit gekleurd, terwijl het krachtige uitwas even als het geheele dier kleiner is. Dit uitwas is geheel gekleurd en slechts zeer dun. Ook hun naam is aan het door de vleeweggebrachte geluid ontleend. Zij leven insgelijks in paren, maar meestal in troepen van 8 à 12 stuks. Zij worden mede in de benedenlanden aangetroffen. De beide andere soorten *langkisa* en *halo halo* komen uitsluitend in de bovenlanden voor, bezitten geen snavel en met een hoorn. Men treft ze gepaard aan, ook in troepen van 6 tot